

Protivnarodni osmeh

NIN 17.2.2022

Krajem prošle godine objavljena je i četvrta knjiga dokumentarne proze Tibora Varadija *Protivnarodni osmeh* (Akademska knjiga, prevod s mađarskog Vicko Arpad), koja u podnaslovu ima odrednicu “skoro roman”. Varadijev trezor je arhiva porodične advokatske kancelarije u Zrenjaninu, u kojoj se tokom više od jednog veka sakupilo preko 30.000 predmeta. Harvardski đak i svetski renomirani stručnjak za međunarodno pravo, rođeni je pripovedač koji ništa ne izmišlja, već lucidnim analogijama i savršenim osećajem za detalj analizira sudske predmete u vremenima kada se odvijao jedan *skoro pa život*.

Današnjem čitaocu samo na prvi pogled može izgledati neshvatljivo, recimo, kako je bilo moguće da 1945. godine Ištvan Čepčanji, evangelistički sveštenik, bude osuđen na zatvorsku kaznu zbog navodno podrugljivog osmeha u trenutku kada Crvena armija ulazi u Zrenjanin? Za podrugljivi osmeh bilo je svedoka, jer je sveštenik stajao na prozoru, iako zaklonjen zavesom. Ta vrsta ljudi koja svedoči o onome što vlast želi da čuje postoji u svim vremenima i prostorima, samo nekada i negde je više prisutnija. Tužilac je na raspravi okvalifikovao sveštenikov greh kao “protivnarodni osmeh”, i odredio mu jednogodišnju kaznu zatvora sa prinudnim radom.

Ili, Branko Đurić, bivši upravnik narodne mlekare u Mokrinu, optužen “da je prikrivao krmače i prasice fašističkog porekla, te da je na nedozvoljen način došao do dve muške košulje, četvoro gaća i jedne srebrne tacne, predmeta koji su činili deo nemačke fašističke imovine”. Optuženi se branio da je u svom dvorištu držao i svinje svog komšije s njegovim pristankom. Međutim, kako je taj komšija bio Nemač, prema kvalifikaciji tužioca, februara 1947. godine, “Branko je držao krmače fašističkog porekla”.

Ili, izvesni Đorđe, koji je svakoga jutra za vreme nemačke okupacije u svojoj bašti bacao pilićima komadiće hleba. Komšije su svedočile da je to činio i onih dana kada su putem, pored njegove kuće, vođeni rodoljubi na streljanje. Đorđe se na sudu branio da je po navici bacao pilićima grumenčiće hleba, i da to nije imalo nikakve veze sa užasima koji su se dešavali nekoliko ulica dalje.

“Branilac je na sudu mogao samo da vrlo obazrivo uvede objašnjenje kako je reč o svakodnevicu, a ne o nečemu drugom”, beleži Varadi. “Da li je optuženi iz prkosa okrenuo leđa ratnim događajima? Možemo li reći da je bilo nečasno obraćati pažnju na bilo šta osim na užase rata? Ili je jednostavno bilo ljudski povući se iz istorije u baštu?”

Postoje vremena kada nije lako povući se iz istorije u baštu, ne samo zato što svakodnevica ne pruža zadovoljavajući alibi, već su i bašte okupirane istorijom, pa privatnog života jedva da ima. O tome, o tom *skoro pa životu* govori ovaj “skoro roman”. Zamislim kakvi se sve predmeti danas nalaze po advokatskim kancelarijama, kakvi se sve sudski postupci vode u srpskim sudovima, ili, što je još pogubnije – uopšte ne vode!

Ako kroz pola veka neki novi Tibor Varadi bude zašao u sudske spise ovog vremena, potomci će nam se daleko više čuditi, nego što se mi čudimo našim precima. I pitaće se ti naši potomci kako je bilo moguće da izvesni opozicioni političar, Dragan Đilas, bude konstantno optuživan sa najvišeg mesta vlasti da je opljačkao 619 miliona eura, a da sve vreme bude na slobodi? Ili, kako je bilo moguće da predsednik Srbije, Aleksandar Vučić, izmišlja atentate na sebe samog, da ministar vojske u mladosti izbegne služenje redovog vojnog roka, a da ministar policije osumnjičen za prisluškivanje predsednika, i dalje ima njegovo puno poverenje. Kako je bilo moguće da se nalogodavci ubistva opozicionog političara sa Kosova, Olivera Ivanovića, javno, minutom ćutanja, izruguju svojoj žrtvi? I da se građani jedne suverene zemlje u autobusima premeštaju u drugu državu kako bi svojim glasovima omogućili još jedan mandat protivnarodnoj vlasti?

U uvodu *Protivnarodnog osmeha* Varadi kaže da “postoje i takva vremena, kad se ljudi trude da se oslobode, ne svakodnevica nego od scene. Zato što su se našli na sceni istorije, kao njeni prinudni protagonisti. Ili su pred scenom, silom saterani u gledalište.”

Građani Srbije 3. aprila ove godine imaju mogućnost da iz gledališta stupe na scenu. Da konačno promene status, i da više ne budu pilići koji ključaju mrve negde u bašti, već slobodni subjekti koji misle svojom glavom. A tada su sila koju je nemoguće sprečiti da se oslobodi protivnarodne vlasti.

dragan velikić 16. 02. 2022.

Prethodni tekstovi

[Closer - Gegen die Wand - Million Dollar Hotel - Spring Advertajzing](#)
[Susjeda](#)
[U pogledu psa](#)

[Arhiva](#)